

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070-3188188
Telefax 070-3187951

Aan:

Minister van Defensie
De Staatssecretaris van Defensie
De Chef Defensiestaf
De Secretaris-Generaal

i.a.a. PCDS
SCOCIS
HOZ
DAB
HCZ

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/4964	21 december 1992

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 100/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische Federatie.
2. Behoudens onvoorziene omstandigheden, vormt dit de laatste periodieke rapportage over het voormalige Joegoslavië in 1992. De eerstvolgende rapportage is voorzien voor 5 januari 1993.
3. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 Den-Haag	070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE
100/92

(Afgesloten 211000 DEC 1992)

Bosnië-Herzegovina

Het parlement van de "Servische Republiek" in Bosnië-Herzegovina heeft eind vorige week de oorlog in Bosnië-Herzegovina eenzijdig beëindigd verklaard. Volgens de betreffende uitspraak komen de grenzen van de republiek overeen met het momenteel door Serviërs beheerste gebied. In tegenstelling tot wat vooraf werd verwacht, heeft het parlement geen concessies voorgesteld die het genoemde besluit voor Moslims en Kroaten aanvaardbaar moeten maken. Dezen hebben dan ook nauwelijks gereageerd op de betreffende uitspraak. Overigens heeft deze verklaring tot op heden niet geleid tot een afname in de gevechten. Met name rond Bihac en rond de oost-westcorridor was sprake van onverminderd hevige strijd. Er zijn aanwijzingen van ernstige tekorten in de Servische gebieden in west-Bosnië, hetgeen erop wijst dat transporten langs de corridor reeds geruime tijd door de Kroaten(/Moslims) onmogelijk worden gemaakt.

Uit Bosnische regeringskringen is vernomen dat president Izetbegovic ook na 20 december zijn functie zal blijven uitoefenen. Zoals reeds eerder gemeld, hebben de Kroaten de afgelopen weken herhaaldelijk onderstreept dat zij er in het kader van het oorspronkelijk overeengekomen roulatieschema op stonden na 20 december het presidentschap te kunnen overnemen. Recente uitlatingen van zowel Izetbegovic als de Kroatische leider Boban wezen er echter reeds op dat een compromis was bereikt, waardoor Izetbegovic, waarschijnlijk in ruil voor concessies aan de Kroaten, president zou kunnen blijven. Vermoedelijk komen deze concessies neer op een verdere erkenning van de feitelijke autonomie van de Kroatische gebieden binnen het Bosnische staatsverband.

In de Servische pers wordt melding gemaakt van de oprichting van enkele Russische vrijwilligerseenheden om het "bedreigde Servische volk in Bosnië-Herzegovina" bij te staan. De eerste eenheid, bestaande uit Russische Afghanistan-veteranen, zou reeds op het punt staan te vertrekken en verklaarde zich bereid "overall in de Balkan" te strijden voor de Servische zaak. Daarbij werd benadrukt dat deze eenheden zich niet gebonden achten aan internationale verplichtingen van president Yeltsin en minister van Buitenlandse Zaken Kozyrev, die zoals bekend het huidige internationale beleid ten opzichte van het voormalige Joegoslavië volledig ondersteunen.

Als redenen voor de oprichting van de betreffende eenheden werden genoemd internationaal optreden dat de "uitroeiing" van het Servische volk tot doel zou hebben, maar met nadruk ook, wat werd genoemd, Turkse besluiten om islamitische fundamentalisten naar Bosnië-Herzegovina te zenden. Dit laatste vormt vermoedelijk een verwijzing naar de beslissing van het Turkse parlement om een bijdrage te leveren aan een eventuele multilaterale militaire interventie in Bosnië-Herzegovina. Hoewel het, gezien de traditioneel sterke Servisch-Russische banden en de politieke situatie in Rusland zelf, zeker niet uitgesloten is dat een klein aantal Russische vrijwilligers daadwerkelijk aan Servische zijde zou worden ingezet, bestaan hiervoor nog geen concrete aanwijzingen. Vermoedelijk dienen de betreffende berichten, door te benadrukken dat Servië internationaal niet volledig geïsoleerd is, vooral Servische politiek-propagandistische doeleinden.

Internationale vredesinspanningen

De Algemene Vergadering van de VN heeft een resolutie aangenomen, waarin de internationale gemeenschap wordt opgeroepen "alle noodzakelijke middelen" aan te wenden om het behoud van de territoriale integriteit van Bosnië-Herzegovina te verzekeren. Bovendien werd de opheffing bepleit van het VN-wapenembargo tegen die republiek, opdat de Moslims zich adequaat kunnen bewapenen om de Servische agressie het hoofd te bieden. De betreffende resolutie, die overigens slechts als advies voor het besluitproces in de Veiligheidsraad kan worden beschouwd, was ingediend door een aantal islamitische landen. Geen van de VN-lidstaten stemde tegen de resolutie, maar het aantal stemonthoudingen was groot. Tot de landen die zich van stemming onthielden, behoorden de EG-lidstaten, die vrezen dat een opheffing van het wapenembargo een escalatie van de gevechten in Bosnië-Herzegovina tot gevolg zal hebben, zonder de problemen in die republiek te kunnen oplossen. De VS stemde echter voor de resolutie. Dit weerspiegelt de Amerikaanse aandrang op een meer actief internationaal optreden in de Bosnische oorlog.

De Amerikaanse president Bush heeft met de Britse premier Major overleg gevoerd over de Bosnische crisis. Zij zijn het eens geworden over een gezamenlijk initiatief in de Veiligheidsraad met als doel het sanctioneren van maatregelen om het verbod op militaire vluchten boven Bosnië-Herzegovina gewapenderhand af te dwingen. Major heeft echter aangedrongen op een meer terughoudende opstelling dan Bush voor ogen stond, uit vrees voor represailles tegen VN-eenheden in het voormalige Joegoslavië. Servië werd door beide bewindslieden gewaarschuwd dat het voortzetten van het huidige beleid kan leiden tot nieuwe sancties, uiteenlopend van het verbreken van de telecommunicatie- en postverbindingen tot een "totaal diplomatiek isolement".

EG-bemiddelaar Owen doet in Sarajevo pogingen om alle partijen te bewegen alsnog de eerder gemaakte, maar nooit uitgevoerde afspraken om de stad te demilitariseren daadwerkelijk te implementeren. Hoewel Owen waarschuwde voor te groot optimisme, meldde hij toch vooruitgang, met name in zijn onderhandelingen met de Moslims. Hij stelde te hopen dat de zware artillerie rond de stad op bepaalde punten kan worden geconcentreerd en onder toezicht kan worden geplaatst. Het is overigens niet duidelijk waarop Owen deze hoop baseert, omdat voor de uitvoering van deze bepaling de medewerking van de Servische belegeraars vereist zou zijn. Deze hebben tot op heden geweigerd de inzet van hun zware artillerie te laten beperken door dergelijke stappen. Owen wees erop dat ook wanneer concrete resultaten uitblijven, zijn inspanningen vrucht kunnen afwerpen tijdens de door hem en VN-bemiddelaar Vance in de komende weken te voeren onderhandelingen. Vandaag is, na een onderbreking van drie weken, de luchthaven van Sarajevo weer opengesteld voor de aanvoer van hulpgoederen. Wellicht houdt dit verband met de inspanningen van Owen.

Servië/Montenegro

De eerste, voorlopige uitslagen van de Servische presidentsverkiezingen wijzen erop dat noch federaal premier Panic, noch de huidige president Milosevic de absolute meerderheid heeft behaald. Dit zou inhouden dat alle overige kandidaten afvallen en dat de Servische bevolking in een tweede ronde, te houden over twee weken, kan kiezen tussen Milosevic en Panic. In deze tweede ronde is geen absolute meerderheid vereist. Overigens zijn er meldingen van fraude, al is nog niet vastgesteld op welke schaal deze heeft plaatsgevonden.

Bij de parlamentsverkiezingen lijkt de oppositie aanzienlijke winst te hebben behaald. Dit betreft echter zowel het meer hervormingsgezinde blok DEPOS als de extreem-nationalistische Radicale Partij SRS (de "Chetniks"). Hoewel de socialisten hun absolute meerderheid in het parlement lijken te verliezen, is het nog allerminst zeker dat dit een aantasting van hun machtsbasis zal inhouden. De

socialisten hebben met de SRS, hoewel deze partij formeel tot de oppositie wordt gerekend, een informeel samenwerkingsverband, met name in nationalistische kwesties. Daardoor zullen de Servische socialisten, evenals tot op heden in het federale parlement het geval is, ook in de toekomst steun van de nationalistena kunnen verwerven. Hoewel DEPOS hiertegen mogelijk enig tegenwicht zal kunnen bieden, is deze coalitie weinig coherent, zodat het denkbaar is dat het nationalistisch/socialistische blok zal kunnen inspelen op interne tegenstellingen binnen DEPOS.

De successen voor de "Chetniks" in de parlamentsverkiezingen kunnen ook in het voordeel van Milosevic werken in de tweede ronde van de presidentsverkiezingen. Aan die tweede ronde zal de kandidaat van de SRS, Seselj, niet meer meedoen, maar het is te verwachten dat hij zijn aanhangers zal adviseren hun stem in die ronde op Milosevic uit te brengen. Gezien ook het feit dat de socialisten in staat zullen blijven ook de uitslag van de tweede ronde in hun voordeel te manipuleren, moet worden aangenomen dat de huidige president zijn functie zal behouden.

De federale regering heeft wetsontwerpen over de verdediging van het land en over de wettelijke positie van de strijdkrachten ingetrokken in verband met grote kritiek in het federale parlement op de ontwerp teksten. De belangrijkste bezwaren lijken verband te houden met pogingen van de regering-Panic om de verantwoordelijkheid voor 's lands verdediging in eigen hand te nemen en volledig te onttrekken aan de regeringen van de deelrepublieken Servië en Montenegro. Hieruit kan worden opgemaakt dat de betreffende kwesties verband houden met de machtsstrijd tussen de meer hervormingsgezinde stroming, waarvan Panic een exponent vormt, en de socialisten en nationalistena die de Servische en Montenegrijnse politiek domineren, en die ook de meerderheid in het federale parlement bezitten. Ook in dit opzicht wreekt het zich dat de hervormingsgezinden in het algemeen en Panic in het bijzonder niet over een eigen partijorganisatie en -fractie beschikken. Om te voorkomen dat het leger zijn wettelijke basis verliest en ook voor de komende maanden de financiering van de strijdkrachten mogelijk te maken, heeft Panic zijn toevlucht genomen tot noodwetgeving. Het nieuw gekozen federale parlement zou deze echter op korte termijn ongedaan kunnen maken.

Bij deze kwestie blijft een rol spelen dat beide stromingen vrezen dat (delen van) de strijdkrachten bij een verdere verheving van de economische of politieke tegenstellingen in "Joegoslavië" zouden interveniëren. De (eveneens Panic geheten) CGS van de JNA blijft benadrukken dat het leger niet het eigendom is van één partij en hij zich tot dusverre afzijdig heeft gehouden van de machtsstrijd tussen Panic en Milosevic. Hij heeft echter ook altijd het belang onderstreept van een consequente hervorming en modernisering van de JNA. Indien binnenlandse politieke tegenstellingen de uitvoering daarvan zouden doorkruisen, is het niet uigesloten dat (een deel van) de JNA zal trachten het politieke proces naar zijn hand te zetten.

Macedonië

De grootste partij in het Macedonische parlement, de extreem-nationalistische VMRO-DPMNE, heeft de regering en president Gligorov opgeroepen af te treden, omdat zij niet in staat is internationale erkenning onder de naam "Macedonië" te bewerkstelligen. Aanleiding was het voorstel van de regering om de naam van de republiek om te vormen tot "Macedonië (Skopje)", in de hoop daarmee de Griekse bezwaren tegen de naam "Macedonië" te ondervangen en een klimaat te scheppen waarin de EG-top in Edinburgh tot erkenning van de republiek zou overgaan. Zoals bekend is een dergelijk besluit niet gevallen; de VMRO-DPMNE verwijt de Macedonische regering nu de belangen van het land onvoldoende te hebben behartigd.

Tezelfdertijd is de Macedonische vice-premier Andonov afgetreden in verband met onenigheid in het kabinet-Crvenkovski over het bestrijden van de economische crisis in het land. Hoewel dit probleem formeel losstaat van de oproep van de VMRO-DPMNE, hebben Macedonische functionarissen er herhaaldelijk op gewezen dat de economische crisis slechts kan worden opgelost als de republiek wordt erkend. Bovendien lijken de etnische tegenstellingen in Macedonië door de economische problemen te worden verscherpt en groeit de aanhang van nationalistische partijen als de VMRO-DPMNE. Het is tegen deze achtergrond niet uitgesloten dat de huidige regering, evenals haar voorganger, op korte termijn ten val wordt gebracht als gevolg van haar falen in de erkenningskwestie. Dan zouden mogelijk nieuwe verkiezingen moeten worden uitgeschreven, die naar verwachting winst zouden opleveren voor de nationalistische partijen. Daardoor zouden de etnische tegenstellingen nog verder worden verscherpt.

Tegen deze achtergrond is vermeldenswaard dat de Macedonische regering de VN heeft verzocht de stationering van de VN-vredesmacht in de republiek, waartoe eerder deze maand besloten was, vooralsnog op te schorten. Als formele reden werd genoemd dat de regering niet op de hoogte is van de procedures die aan stationering vooraf gaan. Maar gegeven het feit dat de regering in november zelf had verzocht om een vredesmacht, is het huidige standpunt opmerkelijk. Het is niet uitgesloten dat de aarzeling verband houdt met de labiele politieke situatie in Macedonië.

Conclusie/voorzicht

Ondanks het voorzichtige optimisme van EG-bemiddelaar Owen en de verklaring van het Servische parlement in Bosnië-Herzegovina dat het de oorlog eenzijdig beëindigt, zijn er nog geen aanwijzingen voor een beslissende wending in de tegenstellingen in die republiek. Tegen deze achtergrond is het te verwachten dat de roep om een verdergaande buitenlandse militaire interventie in Bosnië-Herzegovina luider zal worden. De mogelijkheden daartoe blijven echter beperkt. Het gevaar bestaat dat zo'n interventie escalerend zou werken zonder een bijdrage te leveren aan de oplossing van de problemen.

Vermoedelijk heeft noch federaal premier Panic, noch president Milosevic in de eerste ronde van de Servische presidentsverkiezingen de absolute meerderheid behaald, zodat tussen hen een tweede ronde noodzakelijk zal zijn. De socialisten hebben hun absolute meerderheid in het Servische parlement verloren, maar zullen naar verwachting in staat zijn hun sleutelpositie in de Servische politiek te handhaven door een (mogelijk informele) coalitie met de nationalistische partijen.

De sociaal-economische crisis in Macedonië lijkt zich met het uitblijven van internationale erkenning te verdiepen. In samenhang hiermee lijkt de stationering van een VN-vredesmacht in de republiek, die juist bedoeld was om een escalatie van tegenstellingen in en rond die republiek te voorkomen, voorlopig te moeten worden uitgesteld.